

STRATEGI

Norsk institutt for
kulturminneforskning
Strategi fra og med 2026

NIKUs strategiske plan fra og med 2026

NIKU er et uavhengig forskningsinstitutt og et rådgivende selskap i ett.

NIKU - 30 års erfaring	3
Hva tilbyr NIKU?	3
NIKUs formål og rammer	5
NIKUs samfunnsoppdrag	5
NIKUs visjon og verdier	7
NIKUs mål og delmål	8
Tiltak	11

Dokumentasjon av Vågå kirke.
Foto: Elise Skeide Vibe, NIKU

30 år med kunnskap om kulturarv

- NIKU er et uavhengig tverrfaglig forskningsinstitutt
- NIKU er det eneste forskningsinstituttet som har kunnskap om kulturarv som hovedansvarsområde
- NIKUs ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, bygningsantikvarer, samfunnsvitere, kunsthistorikere m.m.
- NIKU har hovedkontor i Oslo og kontorer i Bergen, Trondheim, Tønsberg og Tromsø

Hva tilbyr NIKU i dag?

- Dybdekunnskap om kirker og materialbruk
- Konservering og tilstandsanalyser av maleri og veggfast kunst og interiør
- Tilstandsvurderinger av bygg og digital oppmåling
- Vurdering av inneklime i kulturhistoriske bygninger
- Analyser av hvordan klimaendringer påvirker kulturarven
- Geofysiske undersøkelser og andre inngrepsfrie metoder
- Arkeologiske undersøkelser inkludert dokumentasjon av skjeletter
- Digital dokumentasjon av gjenstander, bygg og hele kulturmiljøer
- Bidrag inn i planprosesser
- Kulturhistoriske stedsanalyser og utredninger: DIVE, KU, KUVA
- Forskning og oppdragsvirksomhet innen arktisk kulturarv
- Forskning og oppdragsvirksomhet innen tradisjonell ressursutnyttelse og arealprosesser i urfolksområder
- Forskning på kulturarv i krig og konfliktsituasjoner
- Forskningskompetanse innen konservering, bygg, arkeologi og samfunnsvitenskap

Dokumentasjon av bryggehus ved
Nidelven i Trondheim.
Foto: Dag-Øyvind Engtrø Solem, NIKU

Rammevilkår og formål

Rammevilkår:

- Salg av oppdrags- og utredningsvirksomhet
- Grunnbevilgning til forskning fra Klima og miljødepartementet (KLD) gis via Norges forskningsråd (NFR)
- Tilslag på forskningsprosjekter
- Nasjonale oppgaver fra Riksantikvaren (RA)

Formål, sammenfattet*:

- Løse samfunnsoppdraget som forskningsinstitutt og oppdragsaktør innen kulturarvsfeltet
- Sikre utvikling av stiftelsen og forvaltningen av grunnkapitalen

* Mer utfyllende formål er nedfelt i Stiftelsens vedtekter

NIKUs samfunnsoppdrag

Vår rolle som kompetansesenter innebærer å drive fremragende forskning, tilby strategisk rådgivning og fremme samarbeid på tvers av fagområder og landegrenser innenfor kulturarvsfeltet.

Vårt samfunnsoppdrag er forankret i NIKUs vedtekter:

«Instituttet skal være et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen kulturminneforskning. Instituttet skal drive forskning og utvikling samt forskningsbasert oppdragsvirksomhet som undersøkelser, dokumentasjon, utredninger, konservering og rådgivning for kulturminneforvaltningen og andre relevante brukere i samfunnet. Arbeidet skal legges opp med langsiktige perspektiver og med vekt på tverrfaglige utfordringer. Instituttet skal formidle sine erfaringer og resultater slik at de kan nyttiggjøres i praksis. Instituttet skal bidra til medarbeidernes faglige utvikling og dyktiggjøre dem for innsats innenfor og utenfor instituttet. Instituttet kan også delta med eierandeler i foretak utenfor stiftelsen, såfremt deltakelsen kan fremme eller på annen måte ha tilknytning til instituttets egne mål.»

Interiøret i Kinn kirke
Foto: Kjartan Hauglid, NIKU

Visjon

Best på kulturarv

NIKU vil lede an i utvikling av ny kunnskap og innovative løsninger.

Verdier

Pålitelig: Vi leverer konsekvent høy kvalitet i vårt arbeid, og er en troverdig samarbeidspartner.

Etterrettelig: Vi handler med integritet, ansvarlighet og opererer med en høy etisk standard i alt vi gjør.

Søkende: Vi verdsetter kreativitet og nytenkning i alle ledd av organisasjonen. Med en genuin interesse for å utforske og forstå bruken av kulturminner i samfunnslivet, vil vi skape et bevist forhold til kulturarv.

Mål

Hovedmål: Gjennom målrettet forskning, kontinuerlig metodeutvikling og samarbeid i partnerskap, er NIKU en ledende internasjonal aktør og en positiv kraft på kulturarvfeltet.

Delmål 1: NIKU er Nordens ledende leverandør av forskning og oppdrag innen kulturarvfeltet.

Delmål 2: NIKUs kompetanse svarer på hvordan kulturarv kan bidra til å løse store samfunnsspørsmål, bl.a. innen klima og miljø, helse og velferd, sosial ulikhet og mangfold, demokrati og konflikt.

Delmål 3: NIKU er en pålitelig og foretrukket samarbeidspartner for alle fagmiljøer som er i berøring med kulturarv.

Delmål 4: NIKU er i front på utvikling av nye metoder for analyse, overvåking, sikring og dokumentasjon av kulturarv.

Delmål 5: NIKU er en synlig aktør som formidler samfunnsrelevant forskning og oppdragsresultater, og har en tydelig stemme i offentligheten.

Selvkjørende georadar på
Vinnan i Stjørdal
Foto: NIKU.

Best på kulturarv

Visjon og verdier

Pålitelig

Vi leverer konsekvent høy kvalitet i vårt arbeid, og er en troverdig partner for våre kunder og samarbeidspartnere.

Etterrettelig

Vi handler med integritet, ansvarlighet og opererer med en høy etisk standard i alt vi gjør.

Søkende

Vi verdsetter kreativitet og nytenkning i alle ledd av organisasjonen. Med en genuin interesse for å utforske og forstå bruken av kulturminner i samfunnslivet, vil vi skape et bevisst forhold til historie og kulturarv.

Mål

Gjennom målrettet forskning, kontinuerlig metodeutvikling og samarbeid i partnerskap, er NIKU en ledende internasjonal aktør og en positiv kraft på kulturarvfeltet.

Delmål

Delmål 1

Ledende aktør:
NIKU er Nordens ledende leverandør av forskning og oppdrag innen kulturarvsfeltet

Delmål 2

Løse samfunnsutfordringer:
NIKUs kompetanse svarer på hvordan kulturarv kan bidra til å løse store samfunnsspørsmål, bl.a. innen klima og miljø, helse og velferd, sosial ulikhet og mangfold, demokrati og konflikt.

Delmål 3

Foretrukket samarbeidspartner
NIKU er en pålitelig og foretrukket samarbeidspartner for alle fagmiljøer som er i berøring med kulturarv.

Delmål 4

Nyskapende metodeutvikling:
NIKU er i front på utvikling av nye metoder for analyse, overvåkning, sikring og dokumentasjon av kulturarv.

Delmål 5

Tydelig stemme:
NIKU er en synlig aktør som formidler samfunnsrelevant forskning og oppdragsresultater og har en tydelig stemme i offentligheten.

Ledende aktør	Løser samfunnsutfordringer	Foretrukket samarbeidspartner	Nyskapende metodeutvikling	Tydelig stemme
<p>Delmål 1: NIKU er Nordens ledende leverandør av forskning og oppdrag innen kulturarvfeltet.</p>	<p>Delmål 2: NIKUs kompetanse svarer på hvordan kulturarv kan bidra til å løse store samfunnsproblemer, bl.a. innen klima og miljø, helse og velferd, sosial ulikhet og mangfold, demokrati og konflikt.</p>	<p>Delmål 3: NIKU er en pålitelig og foretrukket samarbeidspartner for alle fagmiljøer som er i berøring med kulturarv.</p>	<p>Delmål 4: NIKU er i front på utvikling av nye metoder for analyse, overvåking, sikring og dokumentasjon av kulturarv.</p>	<p>Delmål 5: NIKU er en synlig aktør som formidler samfunnsrelevant forskning og oppdragsresultater, og har en tydelig stemme i offentligheten.</p>
<p>Derfor skal vi:</p>	<p>Derfor skal vi:</p>	<p>Derfor skal vi:</p>	<p>Derfor skal vi:</p>	<p>Derfor skal vi:</p>
<p>Prioritere forskning og oppdragsvirksomhet der potensialet for synergier er stort.</p> <p>Være systematiske i måten vi samler, integrerer og bygger videre på kunnskap slik at vi stadig utvikler og bedrer forståelse innen våre fagområder.</p>	<p>Levere kunnskap og verktøy om kulturarvens rolle til relevante fagmiljøer.</p> <p>Fremme kulturarvperspektiver i den offentlige debatten om viktige samfunnsproblemer.</p>	<p>Etablere og styrke samarbeid og faglig nettverk på tvers av institusjoner, sektorer og landegrensener.</p> <p>Søke samarbeid mellom ulike fagområder for å løse komplekse utfordringer innen kulturarvfeltet.</p> <p>Støtte opp under forskning på de nasjonale bevaringsstrategiene.</p>	<p>Initiere og delta i utvikling av ny teknologi og nye analysemetoder som øker kunnskapen om kulturarv og kulturmiljø.</p> <p>Utvikle nye metoder og tjenester som adresserer aktuelle utfordringer i markedet.</p>	<p>Øke synligheten gjennom aktiv publisering og formidling av kunnskap.</p> <p>Skape arenaer der kunnskap deles.</p> <p>Presentere vår forskning på konferanser.</p>

Tiltak

Tiltak - Delmål 1: NIKU er Nordens ledende leverandør av forskning og oppdrag innen kulturarvfeltet.

1. Øke vår andel av tverrfaglige tilstandsvurderinger, dokumentasjon og overvåkninger av kirker, kirkesteder, bygninger og inventar i Norden
2. Utvikle og tilby arkeologisk og kulturminnefaglig rådgivning knyttet til arealbruk og planlegging
3. Etablere nye forsknings- og oppdragsprosjekter i samarbeid med nordiske og internasjonale institusjoner
4. Initiere eksternt finansierte forskningsprosjekter hvor den materielle kulturarven fra middelalderen er hovedtema
5. Undersøke om og eller hvordan kulturarven kan være identitetsskaper i digitale rom og i byer, bygder og tettsteder
6. Tilby tjenester ved å øke kunnskapen om og metoder for å forvalte verdensarv

Boreundersøkelser på Bryggen i Bergen. Foto: Sigrun Wølstad

Kabelstasjonen på Hiorthamn, Svalbard.
Foto: Erich Nau, NIKU

Tiltak - Delmål 2: NIKUs kompetanse svarer på hvordan kulturarv kan bidra til å løse samfunnsutfordringer, bl.a. innen klima og miljø, helse og velferd, sosial ulikhet og mangfold, demokrati og konflikt.

1. Videreutvikle forskning- og oppdragsanalyser innenfor sikkerhet- og beredskap, i forhold til uønskede hendelser som ras, flom, erosjon, brann, krig og terror samt beredskapsplaner og ROS-analyser
2. Styrke forsknings- og utviklingsarbeid innen klima, miljø, geopolitikk og historie for Svalbard og andre polare områder
3. Styrke oppdrags- og forskningsprosjekter innen klima- og miljøovervåking (MOV) og in situ bevaring for å dekke forvaltningens og samfunnets kunnskapsbehov
4. Gjennomføre minst ett forskningsprosjekt innen 2027 om kulturarvens betydning for folkehelse og livskvalitet
5. Produsere samfunnsrelevant kunnskap som belyser interessekonflikter og møtepunkter mellom urfolk og storsamfunn knyttet til forvaltning og arealbruk
6. Utvikle forskningsprosjekter som tar opp problemer i relasjoner mellom minoriteter og storsamfunn samt bruk av kulturarv
7. Utføre forskning som belyser både positive aspekter og interessekonflikter ved bruk av kulturarv som grunnlag for rekreasjon og turisme, gjerne i samarbeid med frivillig sektor
8. Tilby kulturhistorisk kompetanse knyttet til transformasjon av eksisterende bygningsmasse, som bidrag til nullutslippssamfunnet
9. Undersøke og identifisere politisk motivert bruk av historie og kulturminner

Tiltak - Delmål 3: NIKU er en pålitelig og foretrukket samarbeidspartner for alle fagmiljøer som er i berøring med kulturarv.

1. Styrke kunnskapsgrunnlaget om nyere historiske perioder og utføre arkeologiske forskningsprosjekter i samarbeid med relevante partnere
2. Tilby tverrfaglige tjenester for å overvåke og bremse klimarelatert nedbryting
3. Etablere minst fem langsiktige strategiske partnerskap med sentrale nasjonale og nordiske institusjoner og fagmiljøer for å fremme kunnskapsdeling, metodeutvikling og innovasjon innen kulturarvforvaltning innen 2028
4. Styrke samarbeidet med naturvitenskapelige forskningsinstitusjoner, og utvikle minst tre tverrfaglige forskningssøknader innen 2028
5. Oppsøke eiere og museer innen kunstmarkedet for å øke oppdragsvolumet

Georadar på Selje.
Foto: Manuel Gabler, NIKU

XRF-dokumentasjon av bergkunst på Tingvoll.
Foto: NIKU

Tiltak - Delmål 4: NIKU er i front på utvikling av nye metoder for analyse, overvåking, sikring og dokumentasjon av kulturarv.

1. Integre kunstig intelligens som verktøy for å styrke analysearbeid, databehandling og kunnskapsutvikling innen kulturarvsforskningen
2. Bygge ut og tilby relevante laboratorie- og analysetjenester innen konservering, arkeologi og bygningsbevaring
3. Videreutvikle metodologi og teste teknologiske løsninger for dokumentasjon, tilstandsvurdering, bevaring og overvåking av kulturminner
4. Videreutvikle og utvide repertoaret av inngrepsfrie metoder med tilhørende programvarer og tverrfaglige analysemetoder i samarbeid med relevante aktører
5. Videreutvikle, teste og bruke samfunnsvitenskapelige metoder

Tiltak - Delmål 5: NIKU er en synlig aktør som formidler samfunnsrelevant forskning og oppdragsresultater, og har en tydelig stemme i offentligheten.

1. Styrke synlighet og formidling av forskningsbasert kunnskap gjennom aktiv deltakelse i relevante arenaer, samfunnsdebatter og åpne faglige arrangementer
2. Øke NIKUs tilstedeværelse i Midt- og Nord-Norge og bygge opp tverrfaglig kompetanse
3. NIKUs forskningsresultater tilgjengeliggjøres i klart språk og tilpasses forvaltningsorganenes og andre aktørers operative behov
4. Være pådriver for å tilgjengeliggjøre analyseresultater i nasjonale databaser i samarbeid med andre forskningsinstitutter og leverandører for å sikre tilgang og videre bruk av resultater
5. Nominere deltakere i programstyrer for forskningsprogrammer